

เรียนรู้ผ่านกระบวนการ วิจัยชุมชน เด็กจะรู้จักและรักชุมชน แล้วจะไม่ลืมรากรเหง้าของตนเอง

เครือข่ายครุเพื่อศิษย์ มูลนิธิสิดศรี-สฤทธิ์ด้วงศ์ (มสช.)
และ เครือข่ายพัฒนาการศึกษา ฝ่ายวิจัยเพื่อห้องกัน
(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.)

ไฟเราะ เกิดผล
และ
บันช្ញា វាមានាយ

โรงเรียนวบบาลสตูล
จ.สตูล

โรงเรียนวบบาลสตูลเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดสังกัด สพฐ. อยู่ในเขตอำเภอเมือง พื้นที่โดยรอบ เป็นสถานที่ราชการ อุทยานการเรียนรู้ TK Park มัสยิด ร้านอาหาร ชุมชน ฯลฯ เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึง ป.6 มีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดด้วยจำนวนนักเรียน 1,732 คน ครุ 71 คน และเจ้าหน้าที่ 30 กว่าคน นักเรียนมาจากทุกอำเภอ

ในอดีต การรับนักเรียนต้องผ่านการคัดเลือกความพร้อม ต่อมาเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการเรื่องความเท่าเทียม ทำให้เปลี่ยนระบบการรับเข้า ใช้การจับฉลากแทน การสอบยกเว้นชั้นเรียนพิเศษ ซึ่งเหมือนกันทั้งประเทศเพื่อความเป็นธรรม ทำให้นักเรียนมีความแตกต่างหลากหลาย มิติ พฤติกรรมนิสัย เด็กเก่ง เด็กไม่เก่ง เด็กพิเศษเรียนร่วมที่ครูต้องดูแลเป็นพิเศษ มาจากครอบครัวฐานะดี ยากจน ส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง ครอบครัวสมบูรณ์ หย่าร้าง ประกอบอาชีพข้าราชการ ค้าขาย เกษตรกร

โรงเรียนมีสภาพไม่ต่างจากโรงเรียนในเมืองของประเทศไทย อยู่ท่ามกลางกระแสน้ำที่ผู้ปกครองคาดหวังสูง มุ่งเน้นให้ลูกหลานของตนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ รูปธรรมคือเมื่อจบชั้น ป.6 จะสามารถสอบเข้าเรียนต่อชั้นม.1 ในโรงเรียนชั้นนำของภาคใต้ เช่น โรงเรียนหาดใหญ่ วิทยา จ.สงขลา โรงเรียนแสงทองวิทยา หรือโรงเรียนจุฬารามราชวิทยาลัย สตูล ปัญหาด้านพฤติกรรมเสี่ยงไม่รุนแรง ส่วนมากเป็นเรื่องมาโรงเรียนสาย

เดิมจัดห้องเรียนคละเด็ก แต่พบว่าไม่ตอบโจทย์พัฒนาผู้เรียนที่มีศักยภาพไม่เหมือนกัน จึงทำความรู้จักเด็กตั้งแต่แรกรับ เช่นฐานะทางบ้าน IQ และ EQ จากนั้นจัดห้องเรียนคละเด็กและห้องเรียนเด็กอัจฉริยะ เพื่อให้ครูออกแบบการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับศักยภาพแต่ละคน หนึ่งชั้นเรียนมี 6 ห้องๆ ละ 40 คน

พัฒนาคุณภาพโรงเรียน ในศตวรรษที่ 21 อย่างไร

ผู้บริหารกำความเข้าใจระบบกับตนใหม่
“เรียนรู้จากการปฏิบัติ”

อาจารย์สุกฤต สายสุนีย์ ผอ.โรงเรียนในปัจจุบันเดิมเป็นผอ.โรงเรียนตะโลไส โรงเรียนในชนบท จ.สตูล เมื่อพ.ศ.2547 มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับ สกว.ท้องถิ่น สังเกตการณ์กลุ่มแม่บ้านทำงานวิจัย เห็นกระบวนการเรียนรู้ที่หากความรู้ได้ด้วยตนเอง แม่บ้านศึกษาเพียงชั้น ป.4-ป.6 ทำเรื่องลีบทดสอบพื้นบ้านมุสลิม ลีบคั่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ประเพณี สำรวจประเทชนมในเทศกาลต่างๆ พร้อมคิดที่แฟงอยู่ ชาวบ้านสามารถวิเคราะห์โภชนาการและเชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองได้ และเชื่อมโยงกับหลักศาสนาอิสลาม คืออาหารยาลาลด้วยสอดคล้องต้องความต้องการของคนในชุมชนได้แล้วจริงๆ หากแต่ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้สูงอายุได้เขียนหนังสือ ฉบับนี้ก็ เขียน Flowchart เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งติดตัวไปตลอดชีวิต ดึงศักยภาพของแต่ละคนออกมากและออกแบบการเรียนรู้เองให้เหมาะสมกับตนเอง ผอ.จึงตระหนัก ณ เวลาันั้นว่า นี่เองเป็นวิธี “สอนคน ไม่ใช่สอนหนังสือ” นักเรียนควรได้รับการพัฒนาและฝึกฝนให้เป็นนักเรียนรู้ สามารถคิดเองเป็น ทำเองเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ไม่ใช่เอาแต่เรียนหนังสือในห้องท่องจำเนื้อหา ข้อยังเป็นเนื้อหาที่นักวิชาการจากหลายสำนักเขียนขึ้นมา และใช้สำเร็จรูปเหมือนกันทั่วประเทศ ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะอยู่จังหวัดเชียงรายหรือ ranachit ก็ตาม

การเรียนรู้ในรูปแบบนักเรียนลงมือปฏิบัติ น่าจะเป็นโอกาสทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ไม่มีอยู่ แต่ในห้องเรียนสีเหลี่ยมแคบๆ เด็กได้ทำกิจกรรม ฝึกคิด เอง ออกแบบการเรียนรู้เอง วางแผนเอง คนที่สำคัญที่สุดคือครูที่ต้องเปลี่ยนวิธีทำงาน เลิกสอนหนังสือหรือสอนน้อยลงกว่าเดิม มาเป็นครูอำนวยการหรือกระตุ้นให้เด็กๆ

เป็นนักเรียนรู้ ตลอดรับกับ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สดใป ภูมิคุณ ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงได้เสนอใจไทยวิจัยต่อ สกว.เพื่อทำงานร่วมกับครูและชุมชน จนได้กระบวนการเรียนรู้ 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1) หาใจไทยวิจัยที่เป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นปัญหาที่ผู้เรียนพบ สัมพันธ์กับสาระวิชา ผลการเรียนรู้นำมายับยั่งยืน 2) วิเคราะห์ข้อนวนกระบวนการเรียนไปเพื่ออะไร 3) พัฒนาใจไทยให้อยู่ในวิถีที่ทำได้ เกิดประโยชน์อยู่ในช่วงเวลาที่สามารถศึกษาได้ 4) ออกแบบโครงงาน เพื่อประกันว่าเรื่องนี้ไม่หลงทาง 5) นักเรียนนำเสนอใจไทย 6) สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล 7) เก็บข้อมูลจริงตามแผน 8) นำเสนอชุดความรู้ต่อการพัฒนาชุมชน 9) เก็บรวบรวม ประมวลผลการพัฒนา 10) ทำรายงานในรูปแบบต่างๆ

เมื่อย้ายมาเป็น ผอ.โรงเรียนอนุบาลสตูลในปี 2551 ได้pubใจไทยให้กับทั้งหมด นักเรียนที่นี่ต้องเก่ง ซึ่งเป็นค่านิยมการศึกษาของสังคมไทย ต้องการคนเรียนเก่งสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ วิธีการเรียนในห้องเรียน ห้องจำหนังสือเด็กจะได้แต่ความรู้ แต่ขาดทักษะชีวิต สมรรถนะอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ครุ่นคิดเรื่องนี้มานาน จะเริ่มต้นตรงไหนอย่างไร

ผอ.สุทธิระหนักดีว่า การเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียน จะเป็นการเตรียมทางให้ครูปฏิบัติต่อเนื่องได้ ไม่ปล่อยให้เป็นความสามารถของครุคนใดคนหนึ่ง ความที่นักเรียนมาจากทุกอำเภอ บางคนบ้านอยู่ไกล การเพิ่มเวลาเรียนเห็นที่จะไม่เหมาะสม แรกที่เดียร์รู้สึกเครียดที่ไม่สามารถนำการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอนมาใช้ได้ เพราะการร่ายมาที่โรงเรียนอนุบาลสตูล เป็นโอกาสสร้างการเปลี่ยนแปลง ตลอดชีวิตข้าราชการขออุทิศเวลาใช้ศักยภาพตัวเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่ พัฒนาลูกหลานให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเริ่มที่ครู เพราะเป็นผู้ที่ได้สัมผัสกับเด็กโดยตรง มีแรงหนุนจากผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษามองเป้าหมายไปที่เดียวกัน

หันกลับมามองโครงสร้างตารางเรียนก็พบว่าแน่นระหว่างท่านอาหารเห็นเด็กทานข้าวเหลือ หลังจากพุดคุยจึงรู้ว่าเด็กไม่รู้จักต้นข้าว เลยซึมลงทดลงกับครู ทำอย่างไรให้ครูเรียนรู้ประสบการณ์การเรียนนอกห้องเรียน โดยพาเด็กนักเรียนชั้น ป.6 ไปทำงาน ทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียนเห็นกระบวนการและได้เรียนรู้วิธีทำงาน

แท้จริงแล้ว ผอ.มีเจตนาให้ทุกคนสัมผัสด้วยความมีชีวิตชีวาของการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยเฉพาะคุณครูเห็นนักเรียนสนุกและมีความสุขมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับครูยืนสอนหน้ากระดาน

ต่อมาในปี 2553 กระทรวงศึกษาฯ มีนโยบายยกระดับโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล อนุบาลสตูล เปิดหนึ่งใน 500 แห่งที่ได้รับคัดเลือก จึงเป็นโอกาสเหมาะสมที่จะปรับโครงสร้างเวลาเรียน คือ เพิ่มเวลา 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์สำหรับเรียนรู้แบบโครงงาน การเขียนความเรียงชั้นสูง การเรียนไปสู่ความเป็นพลโลก ฯลฯ สอดรับกับการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning)

● สื่อสารกระบวนการก้าวสู่ใหม่... เพื่อนำสู่การปฏิบัติ

เมื่อโอกาสเปิด ผอ.สุทธิได้ปรึกษาคุณพงษ์ สงวน กองกีน พันธมิตรร่วมอุดมการณ์ตั้งแต่โรงเรียน ตะโละใส เพื่อช่วยกันออกแบบ นำการเรียนรู้โดยใช้ การวิจัยเป็นฐานมาใช้ในโรงเรียน เริ่มต้นโดย ผอ.คุย กับฝ่ายวิชาการ ค้นหาครุกี้มีคุณสมบัติเป็นนักเรียนรู้ พร้อมเปลี่ยนแปลงตนเอง ใจสู้ สายชั้นละ 2 คน ตั้งแต่ ป.1- ป.6 รวม 12 คน ขึ้นมาทำงานร่วมกับ กลุ่มก่อการ (ดี) 4 คน มีชื่อเล่นเรียกันว่า “12 ราศี กับ 4 แกนนำ” และพัฒนาจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มแรกให้เป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ก่อนขยายผลไปยังครุกี้ที่อื่น เพื่อหากาเกะเปลี่ยนแปลงที่เดียว ก็โรงเรียนจะยกและนำไปได้ผล

จากนั้นช่วง “12 ราศีและ 4 แกนนำ” ไปพักผ่อน ที่รีสอร์ฟและรับประทานอาหารทะเล แล้วตามด้วยพูดคุย ทำความเข้าใจหลักคิดการศึกษาชาติ ซึ่งให้เห็นว่าเรากำลัง ทำผิด ทราบ การศึกษา กว้างมาก สำคัญของชาติ ชูเรื่อง จิตวิญญาณความเป็นครูขึ้นมา

● ● ● ...อาเซพก็ได้บุกในโลกนี้มายังไง ก็ อาเซพ เป็นครุไม่รู้เรื่องแน่นอน แต่มี โอกาสสร้างประเทศไทย สร้างกุศล ครุ คือผู้สร้างชาติ เราต้องไม่ละเลย ขอให้ ลองมาช่วยกันวิเคราะห์ดู ครุเป็นคน เก่ง แต่มีม่านบังตา เพราะฉะนั้นเราจะ ร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลง เราไม่มี อะไรจะเสียหายมากไปกว่านี้หากจะลอง จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอน”

เมื่อซื้อใจทีมขับเคลื่อนได้แล้ว ได้อบรมพัฒนาทำ เข้าใจเส้นทางกระบวนการวิจัย ครุ 12 ราศี รับผิดชอบจัดการเรียนรู้โดยใช้จัดการวิจัยเป็นฐานกันคนละ 3 ห้อง เป็นการเรียนรู้ของ 1 ปี ควบคู่กับจัดคลินิกให้คำปรึกษา โดยมี ศก.ห้องถี่เป็นพี่เลี้ยง ร่วมกับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิธีการปฏิบัติผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือ Professional Learning Community (PLC) กันเป็นประจำทุกสัปดาห์ และตอบบทเรียนตอบสิ่งภาครีียน ทำให้เห็น ใจที่การเรียนรู้อย่างหลากหลาย เด็กได้เรียนสิ่งที่ตนเองสนใจออกแบบร่วมกับคุณครุ เห็นสิ่งที่ครุเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงครุที่จากเดิมยืนสอนหน้าห้อง มาเป็นตั้งค้ำมคอภาระตุนให้เด็กคิด เห็นครุ อดทน และรอคอย คำตอบเป็นใจเย็นกับคำตอบที่ไม่ถูกใจ

ขั้นปีที่ 2 ครุ 12 ราศี ขยายผลเป็นพี่เลี้ยงครุท่าน อื่นในชั้นเรียนเดียวกันคนละ 3 คน หรือเพิ่มขึ้นอีก 3 คน โดยที่ครุ 36 คนนี้ก็ไม่ได้ใหม่กับกระบวนการวิจัย เพราะ เป็นผู้ช่วยครุ 12 ราศีมาในปีแรก ต่อมาปีที่ 3 ครอบคลุม ครุทุกคนสายในชั้น ป.1-ป.6 และขยายไปยังชั้นเด็กเล็ก อ.1- อ.2 ในปีที่ 4 ปีที่ 5 จึงครอบคลุมทั้งโรงเรียน

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ ...

សំណងជាមួយ

ມີໄດ້ໜາຍດຶງຄຽງໃນຕ້ອງກໍາວະໄສ ແຕ່ປ່ລິຍນບກບາກ

ផ្សេបនីហារកាំងអានកីឡា

ระยะแรก โจทย์การเรียนรู้ยังเป็นโจทย์ภายในรูป
โครงเรียน ไม่ตอบโจทย์ “สังคมแห่งการเรียนรู้”
ประกอบกับนักเรียนชั้น ป.6 เมื่อจบภาคเรียนที่ 1
จะเริ่มเตรียมตัวสอบเข้าเรียนต่อชั้น ม.1

ครูมาบอก พอ.เด็กปั่นมีเวลาทุ่มเทกับงานวิจัยน้อยลง จึงตัดสินใจปรับให้เรียนวิจัยเพิ่มเป็น 1.5 ปีต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ ป.5-ป.6 เทอมการศึกษาแรก และต้องเป็นโจทย์ปัญหา (Problem Based Learning, PBL) ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชุมชน ตัวอย่างเช่น หัวข้อชลโภกรร้อนในชุมชนสีแยกคอก เปิดโดยลดการใช้car บนเด็กได้ค้นคว้าศึกษาดูความรู้ ประชุมร่วมกับชุมชน ช่วงแรกผู้ใหญ่ในชุมชนมองว่า ตนเองเป็นผู้อำนวยความสะดวก สบาย คงยังดีเตรียมอาหาร เตรียมน้ำให้นักเรียน แต่ไม่ใช่ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ เมื่อผ่านไปสักระยะต่างฝ่ายต่างร่วมเรียนรู้ ชุมชนและนักเรียนนั่งประชุมร่วมกันคิดวิธีการได้ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน จึงออกแบบแบบหัวข้อชลโภกรร้อน เช่น ทำความรู้จักอุปกรณ์ไฟฟ้าในครัวเรือน จากนั้นลงพื้นที่รับรองค์เพยแพร่ ชักชวนชาวบ้านลดการใช้พลังงาน เด็ก ๆ สรุปข้อมูลเป็นกราฟนำเสนอบทกวนเดือนโดยเชื่อมโยงกับค่าใช้จ่าย ข้อมูลจะถูกตั้งคำถาม ทำไมเดือนเมษายนค่าไฟจึงเพิ่มขึ้น เด็ก ๆ ไปหาสาเหตุและบอกว่าเป็นฤดูร้อน การใช้แอร์จึงเพิ่มขึ้น และแอร์เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานมาก

ครุพิเระ: เกิดผล เป็นครุประจําชั้น ป.6 สอนภาษาไทยและวิชาบูรณา ตั้งใจอยากเป็นครุตั้งแต่เด็ก ในวัยเยาว์ชอบเล่นเป็นครุในหมู่ญาติพี่น้อง ขณะเรียนชั้นมศ.3 ประทับใจอาจารย์ท่านหนึ่ง อาจารย์อัมพรรณวิชาภิรมย์ สอนหนังสือจนถึงชั่วโมงสุดท้าย เสร็จงานสอนเย็นไปคลอดน้อง ประทับใจท่านเป็นคนขยัน ตั้งใจสอนและสอนพื้นฐานดีจนตนเองรักวิชาภาษาไทย ครอบคลุมร่วมกับภาษาอังกฤษ พอมักสอนให้ว่ากลอนใบราชนหนังตะลุง ในขณะที่แม่ชอบเล่านิทานร้องเพลงกล่่อมเด็กให้ฟังอยู่เสมอ

ครูໄພເຮັດເປັນ 1 ໃນ 12 ຮາສີ ກລ່ວງຄິດການ
ເປີ້ມຢັນແປງຕົນເອງ ທີ່ຮູ້ສຶກຈຸດປະກາຍຫລັງຮັບຝຶກໂອ.ສຸທິ
ເລ່າຄິດປະສົບກາຮົມສົມມັຍອູ້ໂງງເຮືອນຕະໂລະໄສຂອຍ່າງເປີດໃຈ
ໄຟປົກກັ້ນ ແມ່ຕົນເອງຈະອາຍຸມາກແລ້ວກົດາມ ເහັນວ່າເປັນສິ່ງ
ໃໝ່ທີ່ນໍາສັນໃຈ ຈາກນັ້ນທຳຄວາມເຫັນໃຈກັບກະບວນກາງວິຊຍ
10 ຫັ້ນຕອນ ເປົ້າມາຍ ແລະເຮືອນຮົ້າຈາກກາຮົມມີທຳ

เป้าหมายของครูไฟเรางกลับไม่ใช่ต้องการให้เด็กเรียนหนังสือเก่ง หากแต่เติบโตขึ้นมาเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม หลักสูตรมาตรฐานสากลโดยกระบวนการเรียนรู้จัดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงนักเรียนเลือกเรียนรู้อย่างอิสระ ได้ฝึกคิดเอง ทำเอง มีเชิงครูเป็นผู้ติกรอบไว้ แล้วให้นักเรียนเดินตามเส้นทางที่ครูกำหนด

ทุกสิ่งปีการศึกษา โรงเรียนจัดกระบวนการกรบทบทวนสรุปผลการเรียนรู้ที่ผ่านมา และพบว่าเด็กได้ฝึกพัฒนาทักษะ เรียนรู้กระบวนการทางคิดอย่างมีคุณภาพ แต่ความรู้นั้นไม่มีลูกน้ำมาใช้ประโยชน์ในชุมชน จนเป็นนโยบายโรงเรียนที่ว่าใจที่การเรียนรู้ต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุมชน เรียกว่า “ใจไทย” เมเดล และเป็นครั้งแรกที่ครูฯ ให้มาสอนชั้นป.5 วิชาบูรณะการ ไม่เคยรู้จักนักเรียนมาก่อน แต่ไม่ว่าจะสอนชั้นไหน ครูฯ ให้มาสอนชั้นไหน ก็สามารถเข้าใจและนักเรียน โดยใช้ภาษาไทยที่ครูรักเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก ๆ

“ครูเป็นครูที่ชื่อพระที่สุดในโลก และใบอดีตครูเป็นนางสาวไทย...”

“นักเรียนห้องห้ากับห้า สวยส่งก่าว่าห้องได ผู้ชาย ก็้อยเมื่อไหร่ หล่อ ก่าว่าไคร เช่นเดียวกัน...”

สร้างความคุ้นเคยเรียกเสียงจากเด็กได้เป็นอย่างดี จากนั้นจะทำความรู้จักเด็กแต่ละคนมีลักษณะอย่างไร ให้นักเรียนแต่ละกลอนแนะนำตัว โดยครูเริ่มเป็นตัวอย่างก่อน ทำให้เห็นว่าคนไหนต้องป้า ช้า ช้าอย่าง ชี้เล่นรักสนุก ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการกระตุ้นพัฒนาศักยภาพเด็กแต่ละคนในเวลาต่อมา

“ครูชื่อไฟพระเพราะที่สุด...”

หรือ **“ครูชื่อไฟพระ ชอบงานเบา เป็นที่สุด...”**

“หยูชื่อศรีภัค หยูบารักก่าว่าไครๆ...”

“ผแมชื่อกิตติพงศ์ ผมหาลงรักคุณครู...”

ต่อมาเข้าสู่กระบวนการวิจัยเนียนอย่างเป็นธรรมชาติ โดยครูอยู่ทำหน้าที่เป็น “โค๊ช” หรือ “พี่เลี้ยง” กระตุ้นด้วยการป้อนคำถามตลอดเวลา เริ่มที่ให้นักเรียนเลือกเรื่องที่สนใจอย่างเรียนรู้ แม้เด็กชั้นนี้จะคุ้นเคยกระบวนการวิจัยเพราะเรียนมาตั้งแต่ป.1 อย่างให้คิดใหม่ ทำใหม่ จึงให้เวลาเด็กนั้นหลับตาบ้าง ๆ ทำใจให้สบายแล้วคิด ผ่านไปลากครู่ ครูให้เด็กบอกว่าคิดอะไร เด็กยกมือตอบ

กันหลากหลาย เช่น คิดว่าครูจะสอนอย่างไร ครูใจดีหรือเปล่า คิดถึงแม่ และครูฯ ให้ได้กรอบที่บางคนบอก คิดถึงตาราง เพราะอย่างให้คิดนอกกรอบ บางครั้งครูก็นึกถึงตารางเหมือนกัน และยังบอกอีกว่า **“เมื่อก่อนครูชอบเด้อ ตู่ ตู่ แต่เดียวนี้ชอบบี้ ทดสอบ...”**

เมื่อเด็กเริ่มสนใจเรียนกับครูคนใหม่ ก็จะเป็นการหาใจที่วิจัย ครูฯ ให้ความช่วยเหลือในการเขียน ตอนนี้มีข่าวอะไรที่น่าสนใจทั้งจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอะไรบ้างที่อยากรู้จัก หรือเด็กบางคนเสนอสิ่งที่ตนเองชอบ ลิสต์ที่ตนเองอยากรู้จัก สิ่งที่เป็นปัญหานั้นในชุมชน จนจบ 3 ชั่วโมงก็ยังไม่ได้เรื่องที่จะเรียน ครูฯ ให้เวลาลับเวลาไปคิดที่บ้านต่อ 1 อาทิตย์ โดยชวนนักเรียนทบทวนได้เรียนรู้อะไร ได้ทักษะอะไร เมื่อเด็กตอบจะช่วยให้กำลังใจ เช่น “ใจเย้ายลูก” “เก่งมากลูก” ที่สำคัญคือต้องทำทันทีและจริงใจ จะไม่บอกว่า “ไม่ใช่” “ไม่ถูก” เพราะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

สุดท้ายที่สอง เด็ก ๆ นำเสนอเรื่องที่ตนต้องการเรียน นักเรียน 41 คน ก 41 เรื่อง เช่น เรื่องการออกกำลังกาย การพัฒนาแหล่งน้ำ ดินทราย ขนาดผู้รัก เรื่องสูงร้ายเพราะ ชุมชนและบ้านนักเรียนมีสูงเท่ากัน ฯลฯ หลังจากนั้นครูจะชวนนักเรียนจัดกลุ่มจนได้กลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม คือ ขนาดผู้รักซึ่งเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย และเรื่องสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เด็กจะอภิปรายกันในกลุ่ม จนกลุ่มที่ 2 ได้เรื่อง “ใจเดือดออกและยุ่งลาย”

ใจที่การเรียนวิจัยเป็นของห้องต้องเรียนเรื่องเดียว กัน สมาชิกกลุ่ม 20 คน ต้องหาเหตุผลมาในมั่น้ำใจ เพื่อให้เลือกเรียนเรื่องของตน กลุ่มนั้นผู้กรอกนำข้อมูล จริงมาก นำเสนอ แจกให้ชิม บอกกรรมวิธีการทำ วัตถุดินสามารถทำได้ในชุมชน ทำเสร็จสามารถนำขายที่สหกรณ์ โรงเรียนได้ด้วย ขณะกลุ่มยุ่งลายนำเสนอว่า ตอนนี้เป็นฤดูฝนของภาคใต้มี雨เยอะมากทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ข่าวในโทรทัศน์ต่างนำเสนอการแพร่ระบาดให้เลือดออก ไม่ใช่น้ำก็หายากน้ำยุ่ง เท็นเทคโนโลยีตามสถานที่ต่างๆ ถ้ายังกัดแล้วเป็นไข้เลือดออกอาจตายได้ พ่อแม่ต้องเสียเงินมารักษา ถ้าลูกตายพ่อแม่จะเสียใจมาก เด็กๆ มาแสดงเป็นยุ่งได้กัดเพื่อนและบอกว่า ถ้าเรียนเรื่องนี้เป็นการป้องกันชีวิต ได้ช่วยชุมชน ช่วยให้ประหยัดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ถ้าเรียนเรื่องของวัฒนธรรมชุมชนแล้วทำได้ต้องทำอีก จะเอาเวลาที่ไหนไปนั่งทำขนม เพราะต้องเรียนหนังสือ ครูไฟแรงปล่อยให้เด็กเลือกเรียนอย่างอิสระ ไม่ว่าเรื่องไหนถ้าเด็กเลือกแล้วจะเป็นเรื่องดีที่สุด แล้วเด็กจะเรียนทำกิจกรรมอย่างมีความสุข ถ้าครูในมั่น้ำใจให้เลือกตามที่ครูคิด ครูจะเห็นใจอย่างปี เด็กเองก็ไม่มีความสุข

●● เด็กบอกว่าประหยัดช่วยพ่อแม่ ถ้าไม่สบายเจ็บป่วยต้องเสียตังค์รักษา ต้องลาหยุดงาน ไม่มีรายได้ เราต้องลาเรียน ถ้าช่วยเรื่องนี้เก่ากับได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ แม้ว่าเด็กจะบ่นว่าแค่บิตเดียว แต่ครูก็ปลื้มอย่างน้อยรู้จักนำหลักมาเชื่อมโยง ถูกผิดไม่เป็นไร เพราะนาเติบแก้กับกีหลังได้”

ครูให้โอกาสไปหาเหตุผลเพิ่ม ชุมเก่งทั้งสองกลุ่ม ครูยังตัดสินใจเลือกไม่ได้เหมือนกัน หนึ่งสปดาห์ต่อมาทั้งสองกลุ่มเตรียมข้อมูลเพิ่มเติม กลุ่มนั้นผู้กรอกเตรียมซื่อวิทยากร แหล่งเรียนรู้ ขั้นตอนการทำ แจกขนมไส้ต่างๆ ให้เพื่อนชิม ขณะที่กลุ่มยุ่งลายแต่งชุดยุ่งแสดงบทบาท สมมติ บอกเหตุผลด้วยความชัดเจน และเมื่อถึงขั้นตอนตัดสินใจเลือก ครูให้หลับตาใน บอกให้เลือกสิ่งที่คิดว่าเรียนแล้วมีความสุข ได้สาระ เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน ที่สำคัญคือทำได้จริง และให้ยกมือครัวเลือกเรื่องไหน การยกมือไม่ได้หมายถึงการไหว้แต่เป็นการแสดงว่าตนได้เลือกเรื่องไหน ในที่สุดทั้งห้องเลือกเรียนเรื่องยุ่งลาย ซึ่งครูไฟเราะได้ตามเหตุผลกลุ่มนั้นผู้กรอกทำไม่เปลี่ยนใจเด็กบอกว่า 3 ชั่วโมงไม่น่าจะทำเสร็จ แค่เตรียมการก็ใช้เวลาพอสมควร เพื่อบางคนก็อยู่นอกเมืองต่างอำเภอ อาจไม่มีเวลาทำร่วมกันตอนเย็น หรือถ้าทำเพื่อนจะกลับบ้านค่า

เมื่อได้เรื่องที่จะเรียนแล้ว เป็นขั้นย้อนหนทางกระบวนการ นำเหตุผลมานำเสนออีก 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดความมั่นใจ จากนั้นก็มาสู่สิ่งที่อยากรู้ เด็กแต่ละคนคิดและเขียนบนกระดานดำ หรือเขียนที่หน้าไว้สุดอุปกรณ์อะไรก็ได้ที่หาได้ จากนั้นจัดหมวดหมู่และเรียงลำดับเรียนของไว้ก่อนหลัง เช่น การป้องกันยุ่ง การป้องกันไข้เลือดออก แหล่งเรียนรู้ จากนั้นนำสิ่งที่อยากเรียนรู้มาตั้งคำถาม โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มนั้นฝึกตั้งคำถามและอีกกลุ่มนึงตอบ สถาบันไปมา เพื่อนำคำถามและคำตอบมาพัฒนาเป็นโจทย์ เช่น ถามว่าจะศึกษาเรื่องของชีวิตของยุงจากที่ไหน อีกกลุ่มตอบว่า จากอินเทอร์เน็ต จากหนังสือ ยุ่ง มีลักษณะอย่างไร ตัวเล็กสีลายๆ เด็กจะตอบตามประสาเพราบั้งไม่มีความรู้เรื่องนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูกระตุ้นต่อว่า ถามอย่างไรให้ครอบคลุมสิ่งที่อยากรู้ จนได้คำตอบคือ ศึกษาวิธีการป้องกันยุ่งลาย และศึกษาวิธีป้องกันไข้เลือดออก ครูก็ปล่อยให้เด็กแสดงความคิดเห็นว่าจะเลือกอะไรแล้วค่อยกระตุ้นว่าตั้งคำถามอย่างไรจึงจะได้เรียนทั้ง 2 อย่างอย่างมีความสุข และในที่สุดได้ใจที่วิจัยคือ ศึกษาวิธีป้องกันยุ่งลายพาหะให้เลือดออก

ครูตามต่อเมื่อได้ใจยกยิ้มแล้ว จะเรียนอย่างไร เด็กตอบว่างแผน ครูตามต่ออีกว่า วางแผนอย่างไร เด็กก็ นำคำถามที่อยากรู้มาใส่เป็นตาราง ศึกษาจากที่ไหนกับใคร ใช่งบประมาณเท่าไหร เช่น ศึกษางบจรชีวิตสุขจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาล คุณหมอ ฯลฯ และตกลงกันทั้งห้องถึงขั้นตอนปฏิบัติอย่างขั้นตอน ที่ 1 เรื่องชีวิตสุขกับแหล่งเพาะพันธุ์ เด็กเลือกอย่างเรียนรู้ จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูตามต่อ เรา秧ไม่มีความรู้ แล้วจะคุยกับเจ้าหน้าที่อย่างไร เราจะเรียนอะไร เด็กบอก ถ้าอย่างนั้นต้องวางแผนและออกแบบกันก่อน โดยจะไป สัมภาษณ์นักเรียนทุกชั้นตั้งแต่ อ.1-ป.6 มีครัวเป็นไข่เลือด อกบ้าง มีอาการเป็นอย่างไร รักษาที่ไหน ขาดเรียนหรือไม่ มีผลกระทบอย่างไรตามมา

จากนั้นแบ่งนักเรียนกลุ่มออกเป็น 8 กลุ่ม กระจาย เก็บข้อมูลแต่ละชั้นเรียน แต่ละกลุ่มให้คละกันมีทั้งหญิง และชายตามความสนใจ ไม่ได้ตั้งกฎเกณฑ์อะไรมากmany เพียงแต่ครูบอกเด็กว่า เราไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ ให้คิดอยู่กลุ่มลดเวลาเราต้องทำงานกับคนอื่น ไม่ใช่อยู่แต่กับเพื่อนสนิทเท่านั้น เพราะในชีวิตจริงเราไม่สามารถเลือกอยู่ เลือกทำงาน หรือเลือกพบปะสังสรรค์ได้ตามใจ แต่เรา จะพบกับคนหลากหลาย จึงต้องฝึกปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น

ขณะที่เด็กทำการสำรวจ ครูไฟแรงจะคอยสังเกต พฤติกรรมเด็กอยู่ห่างๆ ไม่อยากให้กังวล และจดบันทึกไปด้วยพอยให้เห็นภาพ เพื่อที่ตอนเย็นจะบันทึกรายละเอียด เพิ่มเติมลงในคอมพิวเตอร์ เช่น จดว่าวันนี้พูดจา กที่ไม่เคยพูด ตั้งใจทำงานนำเสนอ กับเพื่อนได้ดี ข้อมูลนี้ มีประโยชน์ เพราะครูจะให้คะแนนพฤติกรรมจริงจากการทำงาน จุดไหนที่เด็กควรได้รับการพัฒนา มีใช่เพื่อประเมิน

ได้-ตก ถ้าเด็กคนนี้ไม่ช่างพูดครูจะคงกระตุนให้โอกาสได้ พูด และชุมชนเด็กถ้าไม่พูดครูจะไม่รู้เลยว่าความคิดถูก或是 ผิด เสร็จแล้วครูหวานนักเรียนนั่งล้อมกันเป็นวงที่ล้าน เอกาประสงค์ เพื่อสรุปที่ไปเก็บข้อมูลกันมา ก่อนที่จะ เรียนรู้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูฝึกให้นักเรียนทุกคน เยี่ยนจดหมายเชิญวิทยากร โดยซักถามก่อนว่า ขณะนี้ เรียนถึงไหน จะเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องอะไร ที่ไหน เมื่อไร รูปแบบจดหมายเป็นอย่างไร จากนั้นครูจะตรวจ จดหมายทุกคน พร้อมชูมีดใหญ่ถูกแล้วเก่งมาก ก่อนร่วมกัน ปรับให้เป็นจดหมายฉบับเดียวกันของทั้งห้อง และไปคุยกับ ผอ.เพื่อเซ็นรับรอง เป็นการบูรณาการวิชาภาษาไทยไปด้วย

หลังจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ความรู้เรื่องแหล่ง ที่อยู่ ลักษณะและวงจรชีวิตของยุงลาย อันตรายจากไข้ เลือดออกแล้ว ครูามนักเรียนต่อว่า ความรู้ที่ได้มาพอ ใหม่ ถ้าไม่พอจะทำอย่างไร เด็กก็ไปหาความรู้เพิ่มเติม จากอินเทอร์เน็ตถึงอาการไข้เลือดออก วิธีป้องกัน ฯลฯ โดยที่ครูให้เด็กคิดวิธีป้องกันของตนเองเพิ่มเติมอีกด้วย ด้วยกระบวนการรักษา เด็กคิดวิธีของตนมากใหม่ เช่น ใช้ ทรายปาล์มแห้งๆ ไฟ เพราะควนเยื่อยุงจะหนีและหา ปาล์มได้ง่ายที่สุด ถ้าจะไม่ให้เป็นอันตรายให้จุดในบ้าน หรืออีกกลุ่มใช้เมล็ดมะลูกตาน้ำเงินกับเมล็ดพิริกไทย กลิ่นและความร้อนจะทำให้ยุงหนี ฯลฯ ต่อมาเป็นขั้นตอน นำเสนอผลงานเวทีใหญ่และบูรณาการเชิงโรงเรียนจัด ขึ้นปีละ 1 ครั้งสำหรับทุกชั้นเรียน มีผู้เข้าร่วมเป็นผู้ปกครอง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ตัวแทนชุมชน สภ. ห้องถั่น ตัวแทนชุมชน เด็ก ๆ จะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ กันทำ

จบหนึ่งปีการศึกษา นักเรียนเลื่อนชั้นขึ้น ป.6 จริงอยู่ว่าความรู้ที่ได้มาเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียน แต่ยังไม่เกิดประโยชน์นำไปใช้ในชุมชน เปิดเทอมมาครูไฟเราะจึงชวนทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ในชั้น ป.5 เพื่อที่จะเชื่อมโยงนำไปใช้ในชุมชน โดยครูถามว่า จะนำสิ่งที่เรียนรู้มาไปใช้อ่าย่างไร ต่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มี ดช.เจ้าคุณซึ่งปกติเป็นเด็กชั้นมาก ไม่มีความเป็นนักวิชาการ ตอบขึ้นมาว่า ให้วางแผนทั้งห้องก์รรมความคิดหาวิธี มีตั้งแต่ทำไวนิล ทำป้าย เยี่ยนคำขวัญ ทำหนังสือเล่มเล็ก ทำแผ่นพับ เดินรณรงค์ เลือกชุมชนที่จะลงไปทำงานด้วย สถานการณ์ไข่เลือดออก ในชุมชนเป็นอย่างไร เด็กๆ หาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและข้อมูลจริงจากสาธารณสุข พบร่วมกับเด็กชั้น ป.2 ป.3 และป.4 ให้เลือดออกที่ชุมชนปานชูรำลึก ชุมชนบ้านหัวทาง และชุมชนเมืองพิมาน จากการอภิปรายกันสรุปร่วมกันเลือกชุมชนเมืองพิมาน เพราะมีคนไข่เลือดออกถึงขั้นอันตราย

โดยสรุปความรู้ของทั้งห้องในรูปแผ่นพับที่มีเนื้อหาแสดงถึงวงจรชีวิตยุง แหล่งเพาะพันธุ์ การป้องกันยุง หลักปรัชญาวิธีการที่ศึกษามา และวางแผนกับประสานกับ อสม.เพื่อเดินรณรงค์ให้ความรู้กับชุมชน และบังเอิญที่ประสาน อสม.เป็นผู้ปกครองของนักเรียนในชั้น ทำให้ เชื่อมโยงการทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความสะดวก

ก่อนลงพื้นที่ในชุมชนหนึ่งสัปดาห์ นักเรียนประชาสัมพันธ์หน้าเสาธง ให้ความรู้ เข้มชวนรณรงค์ในโรงเรียน เพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สอง ได้เข้าไปรับรองค์ตามห้องเรียนในสายชั้น ป.6 จนถึงวันลงพื้นที่จริงปรากฏว่ามีพันธมิตรน้อง ป.2 ป.3 และ ป.6 ร่วมเดินรณรงค์กับทีม อสม. ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารโรงเรียน โดยนักเรียนเคาระประตุบ้านประชาสัมพันธ์ว่า เป็นทีมงานโรงเรียนอนุบาลสตูลร่วมกับชุมชนและเทศบาล จะรณรงค์ป้องกันยุงลาย แจกแผ่นพับพร้อมอธิบายเนื้อหา แจกทรัพย์อะเบท สำรวจพื้นที่ ช่วยกันค่าว่าภายนะที่มีน้ำขัง ในวันนั้นทุกคนสนุกสนานมาก

เสร็จแล้วกลับมาที่อาคารเรือนกประสงค์โรงเรียน เพื่อช่วยกันสรุป วันนี้ได้เรียนรู้อะไร เด็กสรุปว่า ได้รู้จักการทำงานในพื้นที่จริง ทำให้เข้าใจถึงการป้องกันยุงในทฤษฎี และในพื้นที่จริงทำอย่างไร รู้วิธีทำงานกับผู้ใหญ่อย่าง อสม. และเพื่อไม่ให้ความรู้กระจัดกระจาย ครูไฟเราะถามต่อ จะทำอย่างไรให้เป็นชิ้นงานมีคุณภาพ เก็บแล้วประทับใจ สามารถนำไปสื่ออธิบายกับคนอื่นได้ และนักเรียนมีความภาคภูมิใจ ท้ายสุดเด็กๆ อยากทำหนังสือเล่มเล็ก เพื่อสรุปสิ่งที่เรียนรู้มาตลอดตั้งแต่ต้น โดยให้อิสระเป็นงานเดียวหรืองานกลุ่มก็ได้

คุณมาลี บันສอาด ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ชุมชนเมืองพิมาน ทำงานมา 3 ปี รู้สึกดีใจมากที่ โรงเรียนจัดให้นักเรียนเรียนรู้จากปัญหาของประเทศไทย ได้ พูดคุยกับครูไฟเวลาถึงโครงการและอ่านแผ่นพับที่เด็กสรุป ความรู้กันขึ้นมา สดคอกล้องกับงาน อสม. ยอมรับว่าเด็ก เก่ง การที่นักเรียนได้ลงพื้นที่ เป็นการเรียนรู้วิธีทำงาน ซึ่งกันและกัน ส่วนผลลัพธ์สามารถป้องกันภัยระบาดของ ยุงลายหรือไข่เลือดออกได้หรือไม่ ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ ลังที่เด็กได้เรียนรู้นอกห้องเรียนซึ่งเป็นชีวิตจริง และเห็น ว่าเป็นเพียงบันไดขั้นแรกของความเห็นอยู่ของการทำงาน ให้สำเร็จต่างหากที่คุ้มค่า อย่างให้โรงเรียนมีโครงการที่ เชื่อมโยงกับชุมชนต่อเนื่องไปตลอด

●● โดยส่วนตัวได้เรียนรู้ เห็นความ ตื่นตัวของเด็ก เห็นการทำงานของเด็ก ก้าวไปทางหน้า รู้สึกอิ่มเอมใจ เด็กได้เห็นของ จริงมากกว่าในตำรา ได้ทำงานร่วมกัน เห็นการนำเสนอ บางครั้งเรา อสม.ยัง นำเสนอได้ไม่เก่งเด็ก เขาเตรียมตัวมาดี มีบันทำให้เรารู้สึกว่าเราต้องพัฒนา ของตอบแทนต่อไป”

ครุทันบีชา อาษาชำนาญ หรือครูอ้อย สอนภาษาไทยและวิชาบูรณาการชั้น ป.2 เป็นที่รักใคร่ของนักเรียนเพื่อนร่วมงาน ได้เล่าให้ฟังว่าเป้าหมายการจัดการเรียนรู้คือ พัฒนานักเรียนให้เป็นคน “เก่ง” คำว่า เก่ง มีได้หมายถึงนักเรียนมีความรู้ แต่มีทักษะมีคุณลักษณะพึงประสงค์คือสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ในสังคมได้ สามารถปรับตัวได้เมื่อเจอสถานการณ์หรือสังคมลิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่น มีน้ำใจ แบ่งปัน ยึดหยุ่นเป็น รู้จักออกแบบวางแผน ตัดสินใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยมีการเรียนรู้ในรูปแบบนักเรียนลงมือปฏิบัติ (Active Learning) คือ การวิจัยเป็นฐาน เป็นเครื่องมือสำคัญ ครูอ้อยทำหน้าที่เป็น “โค้ช” อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ตามศักยภาพของนักเรียนใช้กระบวนการกลุ่มในการฝึกพัฒนาทักษะและลักษณะที่พึงประสงค์ (Team Learning)

ครูอ้อยจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย 10 ขั้น ขั้นต้นเป็นขั้นค้นหาโดยการเรียนรู้ ซึ่งต้องเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจมากเรียน เป็นเรื่องใกล้ตัวที่เชื่อมโยงไปถึงชุมชน เด็กๆ จะได้เรียนรู้ว่า มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่คุณเดียวได้ และการอยู่อย่างมีความสุขนั้นต้องอาศัยปัจจัยอะไร

ครูอ้อยใช้การพูดคุยตั้งคำถามนักเรียน “ลูกลองบอกหน่ออยสิคะว่า คนจะมีความสุขได้ต้องมีอะไรบ้าง” ความที่เป็นเด็กเล็กชั้น ป.2 คำตอบจึงมีความเป็น “รูปธรรม” หรือทางกายภาพอยู่มาก เช่น บ้าน อาหาร ครูอ้อยจะถามต่อ “มีอะไรอีกใหม่ที่มากกว่ามีบ้าน มีรถยนต์ และความสุขเรารักใคร่ใหม่ ลูกๆ มีพ่อแม่แล้วอบอุ่นใหม่ ก่อนมาโรงเรียนตอนเช้าเรา กอดแม่ห้อมแม่ห้อม หลายคนบอกห้อมแม่ทุกวันก่อนมาโรงเรียน จากนั้นให้เด็กๆ เสนออย่างเรียนเรื่องอะไร ภายนอกได้เงื่อนไขเรียนแล้วได้ประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ที่จะทำได้สำเร็จภายในเวลาจำกัด ขั้นตอนนี้จะเอียงตัวให้เวลาและให้มีโอกาสกับเด็กทุกคนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ (critical thinking skill) และนำเสนอสื่อสารความคิดต่างของตนเองออกมาให้เพื่อนรู้และเข้าใจ (communication skill) สามารถไปทางข้อมูลมาก่อนได้ เด็ก 40 คนก็ได้ 40 เรื่อง จากนั้นครูอ้อยถามต่อ ถ้าเรียนทุกเรื่องจะไม่ทันเวลาจะทำอย่างไร เด็กบอกให้จัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ เช่น เรื่องสัตว์ อาหาร บางเรื่องไม่สามารถจัดเข้าหมวดได้ เช่น การประดับ ครูอ้อยถามต่อ “จัดกลุ่มใหม่ได้ไหม จนกระทั่งเรื่องที่อยากเรียนน้อยลง วิธีนี้เป็นการแบ่งกลุ่มให้ทำงานกันเป็นทีมเพื่อเรียนรู้ไปในตัว แล้วให้แต่ละกลุ่มคุยกันพากษ์หาข้อตกลงกันจะเลือกเรียนเรื่องอะไร โดยชวนนักเรียนสร้างกติกาข้อตกลง จะทำงานร่วมกันอย่างไรให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด

“ເງື່ອມນາພິກາເຮົາຕັ້ງໄວ້ທ່ານີ້ ຈຳກັດຈະເສົ່າງຕາມເປົາ
ໜາຍ ຕ້ອງວາງແຜນແລະມົກຕິກາອ່າຍ່າງໄວ” ເດັກບອກ “ຕ້ອງ
ແປ່ງກັນທຳນະຄຸນຄຽງ” ຄຽງມາຕ່ອອີກວ່າ ຄໍາມືຜູ້ພຸດຈະທຳ
ອ່າຍ່າງໄວ ເພື່ອມີສີທິພຸດ ຍກກີ່ອງການຝຶກອ່າຍ່າງມີມາຮຍາຫ
ຂຶ້ນມາ ໄນໃຊ້ວ່າເຮົາດັ່ງກ່າວມາເຢະອະ ເພື່ອນດ້ອງຝຶກເຮົາອ່າຍ່າງ
ເດືອຍ ຕ້ອງໃຫ້ໂອກສເພື່ອນພຸດແລະເຄົາພສີທິຈົບຝຶກເຮົາ
ຂອງຄົນອື່ນດ້ວຍ ເວລາຝຶກເພື່ອນ ຝຶກອ່າຍ່າງໄວທີ່ສັນໃຈຝຶກ
ໄມ່ທັນໄປຄຸຍກັບເພື່ອນຂ້າງໆ ແລະໃຫ້ເປັນກາສື່ອສາຮສອງທາງ
ໄມ່ເຂົ້າໃຈຫຼືອສັງສຍໃຫ້ຄາມ ຝຶກແລ້ວຈະຕ້ອງມາເລຳຕ່ອງວ່າ
ໄດ້ຍືນເວົ້ອງອະໄຣບ້າງ ຄໍາຝຶກໄມ່ທັນຈະທຳອ່າຍ່າງໄວໃຫ້ຈຳໄດ້ ຈົນ
ໄດ້ຂ້ອຕກລົງ ແຮກໆ ຄຽງເຢັນປະກະດານ ແຕ່ຕ່ອມາເມື່ອເຮີມ
ຮັກຕິກາ ຄຽງຈະໄມ່ເຂີຍ ໃຫ້ຮູ້ໃຈຄໍາທຳການກຸລຸມຕ້ອງມີຂ້ອ
ຕກລາງກັນ ທຳໃຫ້ບວຮຍກາສເລີຍໄວຍາຍໄຕເຄີຍກັນລົດລົງໄປ
ບ້າງ ແຕ່ກີ່ມີອກນອກກິກຕິກາກັນຕລອດເປັນຮຽມດາ ຄຽງອ້ອຍ
ຈະເດີນສັງເກຕພົດຕິກຣມເດັກ ຄຽງອ້ອຍເຂົ້າໃຈດຶງກາຮັດນາ
ພຸດຕິກຣມເປັນເວົ້ອງຂອງການສັ່ສົມ ບາງຄົນຄວັງສອງຄວັງ
ສາມາດທຳໄດ້ ບາງຄົນຕ້ອງໜລາຍຄວັງ ທີ່ກີ່ລ່າມໄຊເຈລາ
ບາງຄວັງໃ້ເສີມແຮງບວກ ຄຽງໃກ້ກຳລັງໃຈໝາຍ ຫຼືອເພື່ອໃຫ້
ກຳລັງໃຈກັນເອງ ຈນໃນທີ່ສຸດຈະເຮີຍເວົ້ອງ “ຕຶກໜ້າຮົວໃຫຍ້ອຸປະ
ກຳມາດບັນດາທີ່ປໍາໜາຍເລັນດຳມະລັງ” ເດັກມີຄວາມຫວັງຈະໄດ້ອົກ
ໄປເຮີຍຮັ້ນອົກຫ້ອງເຮີຍ ຄຽງເຫັນແວວຕາເດັກ ສັມຜັສໄດ້ດຶງ
ຄວາມສຸຂຄວາມພອໃຈທີ່ຈະໄດ້ເຮີຍໃນສິ່ງທີ່ເລືອກເອງ

ก่อนไปเรียนรู้นักห้องเรียน ครูช่วงเด็กคุยกันเพื่อเตรียมมาคำนวณที่จะไปหาคำตอบ เน้นคำนวณปลายเปิด เช่น เพาะเหตุใด ทำไม อย่างไร ไม่ใช่ถามว่าปัจจัยใด ผลลัพธ์ของข้อเท็จจริงว่าโลกนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ครูอ้อยได้บูรณาการวิชาภาษาไทยเข้าไปด้วยโดยฝึกให้ตั้งคำถามและเขียนเป็นรูปประโยค วิธีการถามเพื่อให้เด็กตอบควรตั้งอย่างไร ถ้าคิดไม่ออกให้ตั้งคำตอบก่อนแล้วจึงย้อนตั้งคำถาม เช่น ปัญหามหาบมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร อยู่บนบกได้หรือไม่อย่างไร กินอะไรเป็นอาหาร ปุ่มหายใจอย่างไร เด็กบางคนตั้งได้ถึง 5-6 คำถาม บางคนได้ประโยคเดียว ด้วยกระบวนการกรอกลุ่มเด็กได้ช่วยกันตัดคำถามที่ซ้ำกัน เมื่อร่วมทุกกลุ่มเข้าด้วยกันจะได้หลายคำถาม จากนั้นครูพานักเรียนสรุปจัดเป็นกลุ่มหรือ

ประเด็นคำรามออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะของปูก้ามดาบ ทำไม้ถึงเรียกว่าปูก้ามดาบ 2) ที่อยู่อาศัยความเป็นอยู่ของปูเป็นอย่างไร 3) กินอะไรเป็นอาหาร 4) การขยายพันธุ์ ปูออกลูกอย่างไร ประเด็นสุดท้ายสามารถน้ำรณาการวิชาวิทยาศาสตร์เข้ามาด้วย

ครูอ้อยยอมรับว่า ตนเองไม่มีความรู้เรื่องปัจกาม
ดาว ใช่ว่าเป็นครูแล้วจะรู้ทุกเรื่อง ไม่ได้รู้สักเสียหน้าแต่
กลับทึ่งในความสามารถเด็ก ๆ

“นักเรียนเป็นตัวละครทำให้เราเปลี่ยนต้นเอง เราเพียงอำนวยความสะดวก ไม่แทรกแซงคือกระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอน เป็นโอกาสสุดท้ายได้เรียนรู้ไปด้วยกัน”

ต่อมาถึงขั้นวิธีการไปหาคำตอบ เด็กบางคนบอก
หาจากอินเทอร์เน็ต YouTube หนังสือ ห้องสมุด ครุภาระตู้น
ถามต่อ ทำอย่างไรจึงจะเห็นตัวจริง เห็นการเคลื่อนไหว
จนได้ข้อสรุปจะไปดูที่ป่าชายเลน โดยก่อนออกนอกรถสถาน
ที่ ครุชวนนักเรียนคุยจะไปกันอย่างไร ต้องขออนุญาตใคร
บ้าง ผู้ปกครองจะให้ไปไหม เราจะทำหนังสือขออนุญาต
กันอย่างไร มีเนื้อหาอะไรบ้าง ต้องเตรียมอะไรบ้าง เตรียม
เท่านี้พอไหม เพื่อฝึกออกแบบขั้นตอนการทำงานและเรียน
รู้ภาษาไทยไปด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ธุรการเป็น
ผู้จัดทำหนังสือขออนุญาตผู้เกี่ยวข้อง

โรงเรียนพานักเรียนไปที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 5 จ.สตูล วันนั้นมีครูปีด้วย 3 คน ผู้ปกครอง 2 คน เริ่มต้นโดยเจ้าหน้าที่บรรยายให้ความรู้ เด็กนิ่งตั้งใจฟังกันมาก จากนั้นเดินสำรวจบนทางเดินที่มีลักษณะเป็น walk way ดูพื้นที่ป่าชายเลน ดูระบบนิเวศน์ที่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่จำนวนมาก จากนั้นกลับมาที่โรงเรียนชวนนักเรียนทบทวนเขียนความเรียงสรุปวันนี้ไปทำอะไรที่ไหนอย่างไร ประทับใจอะไรบ้าง ได้คำตอบหรือความรู้อะไรมาบ้างตามประเด็นที่ตั้งไว้ และบูรณาการกับวิชาคิลปศึกษาให้นักเรียนวาดรูปป่าชายเลนมีอะไรประกอบด้วยอะไรบ้าง เพื่อเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นว่า ปฏิไมสามารถอยู่คนเดียวได้

เหตุผลที่จัดชั้นเรียนให้เรียนรู้เป็นกีน เพื่อให้สามารถสังเกตการกำงาบหึบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนได้ง่าย สะดวก และเป็นสถานการณ์จริง ดีกว่าการอุดข้อสอบแล้ววัดพฤติกรรมเด็ก

ผลงานของเด็กจะถูกเก็บรวบรวมเขียนเป็นรายงานเล่มเล็กคล้าย folio มีรายละเอียดเรื่องที่เรียน เหตุผลในการเลือก วัตถุประสงค์ วิธีการ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง (วิชา) มีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างและอย่างไร เพื่อเป็นสื่อนำเสนอบนเวทีสาธารณะในวันเปิดโลกวิชาการป้ายภาคเรียน จากประสบการณ์ครูอ้อยบอกว่า งานเขียนของเด็กมีชีวิตชีวามาก โดยเฉพาะเมื่อเขียนจากประสบการณ์ที่ได้พบมาด้วยตนเอง

ครูอ้อยสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงตลอดเส้นทางการเรียนรู้ ทั้งความสามารถทางวิชาการและพัฒนาการทางพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น เมื่อนักเรียนเขียนหรือวาดรูปครูเตรียมกระดาษและสีให้ แต่ละกลุ่มได้อุปกรณ์ไม่ครบและไม่เหมือนกัน บางกลุ่มมีสีเดียวอย่างให้รูปสวยงาม ครูบอกให้ดูเพื่อนกลุ่มอื่นเขามีอะไรบ้าง แล้วจะทำอย่างไรเด็กคิด คนที่กล้าพูดจะปะปົນเพื่อนกลุ่มอื่นมา เป็นการฝึกแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยตนเอง เห็นการแบ่งปันที่เด็กให้เพื่อนยืมอุปกรณ์ด้วยความสมัครใจ ไม่คิดว่าเป็นการแข่งขัน แต่เป็นการอยู่ร่วมกันทำงานให้เสร็จตามที่ครูมอบหมาย หรือเสนอตัวเองช่วยงานกลุ่ม บอกตนเองนำเสนอด้วย ว่าดูปะง่ง เด็กบางคนเรียนดี คิดเร็ว ทำเร็ว แต่ไม่ค่อยฟังคนอื่น เพื่อนต้องตามใจตนเอง ก็ปรับพฤติกรรมอุดหนังฟังเพื่อให้เพื่อนยอมรับให้อยู่ในกลุ่ม โดยมีครูเสริมแรงบวก ชูมือให้กำลังใจ หรือบางคนเดิมไม่ชอบภาษาไทย พอเรียนรูปแบบนี้ก็เปลี่ยนอย่างการทำงานอย่างเขียนหนังสือ นำเสนอใช้เรียนเรียงประโยคได้เข้าใจมากขึ้น มีน้ำเสียงน่าสนใจไม่เหมือนที่ผ่านมาพูดเสียงยาน พูดออกมาเป็นคำหรือเป็นพยางค์ “ฉันได้ไปหา...” ขาดตอนไม่เป็นประโยค แต่พัฒนาเรียนเรียงประโยคสื่อสารได้รู้เรื่องมากขึ้น ได้เนื้อหาใจความ เช่น “ฉันกับพี่ได้ไปค้นหาที่เป็นคนช่วยหาใน Google...” รับผิดชอบหน้าที่การเป็น

นักเรียน เด็กที่มีพฤติกรรมชอบค้างงานมักจะมาต่อรองต่อมาร่วนധันมากขึ้น ผลงานทันเวลา และทำงานเสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย เด็กชนอยู่ในนิ่งสามารถนั่งทำงานได้นานขึ้น มีเด็กคนอื่นมาบอกรู้อ้อย เพื่อนดี ตอนนี้เก่งแล้วแล้วจะคุณครู เด็กจะซ้อมออกปากกันเอง

ครูอ้อยอยู่โรงเรียนอนุบาลสตูลมาตั้งแต่ปี 2545 เริ่มใช้การเรียนรู้แบบวิจัยปี 2553 และได้เรียนรู้ว่า ที่ผ่านมาแม้ต้นเองมีวิธีการสอน แต่การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานทำให้รู้จักเด็กได้จริงโดยไม่ต้องใช้กระดาษสอน ขณะที่ในอดีตเป็นการรู้จักจากแฟ้มประวัติ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนใกล้ชิดกันกว่าก่อนมาก รู้สึกเหนื่อยและหลายครั้งต้องอุดหน รอดอยกับการทำข้าว ต้องให้เวลา กับเด็ก แต่รู้สึกสุขใจและหายเหนื่อยเมื่อเห็นนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การสอนหนังสือแบบท่องจำไม่ยาก เอาเนื้อหาให้เด็กห้องแล้วสอบถามได้侃侃ไป แต่ได้ช่วยให้เด็กรู้จักตนเองว่า มีทักษะอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากกว่าเรียนเก่งอย่างเดียว

ทั้งครูอ้อยและครูไฟเราะ พูดเป็นเสียงเดียว ปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้ทำงานได้สะดูกร้าบรื่น

ปัจจัยแรกคือ ผู้บริหารคุณชีพิศ เป้าหมายชัด มั่นคง มุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้เรียน ไม่หวั่นไหวต่อกระแสสังคม ให้โอกาสในการทำงาน เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สำคัญคือให้กำลังใจ

ปัจจัยที่สองคือ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนานักเรียน รับรู้ เข้าใจการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนักเรียนลงมือทำ

ปัจจัยสุดท้ายคือ ตัวครูที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงตั้งใจปรับเปลี่ยนตนเองโดยมีเป้าหมายอยู่ที่เด็กๆ

บ่มเพาะ...จงอุ่นใจ

ดช.สุวรรณ หนึ่นสุวรรณ (เวฟ)

ศิษย์เก่าโรงเรียนอนุบาลสตูล ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้น ม.1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย สตูล เล่าประสบการณ์ ตอนเรียนอยู่ชั้น อ.1 ประกอบใจครูให้เปิดหนังสือเรียน ตอนบ่ายครุบังคับให้นอนก็งๆ กี ไม่อยากนอน พ้อขึ้นชั้นประถมก็เรียนเหมือนเดิม เพียงแต่เบื้องหลังมากขึ้น ตามครุสั่ง จนขึ้นชั้น ป.2 ครุพ่อสอนนอกห้องเรียน ได้แต่สังสัยวิชาบูรณาการ มาได้อย่างไร ต้องจัดระเบียบมาเรียนอย่างไร ทำไม่ต้องออกไปปัจจานอก ในเมื่อเรียนในห้องถือปากกา อ่านหนังสือ ก็จะครบ แต่พ่อสอนไปเรียนบนอกทำให้มีความรู้ใหม่ๆ เป็นความรู้ไม่สิ้นสุด ทำไม่เราต้องจำกัดตนเองอยู่แต่ในห้องสี่เหลี่ยม

โรงเรียนใหม่เป็นโรงเรียนประจำ เวฟต้องปรับตัวเข้ากับเพื่อนใหม่ สร้างสมัพันธ์กินข้าวและเล่นกีฬาด้วยกัน คุยกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จนมีเพื่อนสนิท โรงเรียนมีชื่อเดียวกันเรียนเป็นเด็กเรียนเก่ง และรวมกันได้ยินในสังคม เด็กเก่งมักห่วงวิชา แต่เวฟรู้จักแบ่งปัน

“เพื่อนบางคนบอกว่า เรื่องนี้บอกทำไม่ผื่นออกห้องสอบ แต่ผมบอกเพื่อนพี่จะได้รู้ว่าเพื่อนคิดอย่างไร เพื่อนรู้ไม่เหมือนเรา ก้ามว่าแต่เก็บไว้ไม่แบ่งปัน สุดท้ายเราจะรู้แค่กี่เรา ไม่ได้เพิ่มเติมอะไร และเราจะไม่มีเพื่อนก้ามว่าแต่ห่วงวิชา”

คุณพวัน หนึ่นสุวรรณ คุณแม่ของเวฟมีอาชีพขายของใช้เบ็ดเตล็ดในตลาด พ่อเวฟเป็นนายด้าบทราจุ ครอบครัวเป็นชนชั้นกลาง บางครั้งขายของจนดึกทำอาหาร เช้าให้ลูกไม่ทัน เวฟจะลุกขึ้นมาต้มบะหมี่สำเร็จรูปหรือหอดไช่เจียวกินเองก่อนไปโรงเรียน ลูกชายก็เหมือนเด็กทั่วไปที่ชอบเล่นเกมส์ แต่ที่บ้านใช้วิธีตอกลงร่วมกันให้เล่นช่วงไหน ก็ช่วงไหน เวฟบอกให้แม่ค่อยเตือน ถ้าตนเองเล่นเกมส์เพลินเกินเวลาที่ตกลงกันไว้

ดญ.นันภูริษา จันทสะโร (อ่อน)

ศิษย์เก่าปัจจุบันเรียนต่อชั้น ม.1 โรงเรียนหาดใหญ่ วิทยา ตอนสะก้อนว่า วิชาบูรณาการให้อะไรหลายอย่าง กังเรื่องการวางแผน การปรับตัวเข้าหากันเพื่อบรรจัดใช้ชีวิต ตอนไปอยู่หอพักคนเดียวกันที่หาดใหญ่ จังต้องจัดระเบียบชีวิต ตั้งบันนอน 6 โมงเช้า เก็บกันนอนดึงให้ตึง ทำความสะอาดห้องพัก จากเดิมไม่เคยทำพราบพื้นเป็นคนจัดการให้ก็งมงาย แบกอุमាយยังน้อยแต่รู้จักบริหารการค่าใช้จ่ายตนเองได้

“หบูได้ตั้งค่าที่ดินละ 700 บาท แบ่งใช้หยอดไปโรงเรียนวันละ 100 บาท เป็นค่าอาหาร หรือบางทีซื้อของที่สหกรณ์ หบูจะดูก่อนว่าจำเป็นหรือเปล่า ก้าหลังเลิกเรียนเพื่อนชวนไปนั่งร้าน หบูจะไม่ค่อยไป หรือถ้าไปหบูต้องโกรบกแม่ก่อน แล้วแม่จะถามว่าไปทำไม หบูไม่ชอบโกหก โกหกแล้วรู้สึกอย่างไรก็ไม่รู้ เงินก้าเหลือก็เก็บไว้ซื้อของที่อยากได้”

ดช. อดิศร ชูชุยหลี (อั้ม)

อั้มไม่ชอบทำงานบ้าน จึงต้องช่วยเลี้ยงหลานลูกของพี่ชายในวันเสาร์อาทิตย์หรือช่วงเย็นวันธรรมดาวันหยุดนิ่ง อาบน้ำ เป็นเพื่อนเล่น หลานชนกำให้บางครั้งรู้สึกชำราญ เคยตักท่าบ้องแล้วบ้องร้องไห้รู้สึกเสียใจกับก็

“พอดีปีบ เห็นหลานร้องไห้ มันเป็นอารมณ์ซึ้งๆ บ่ เพราะหลานยังเล็ก ยังไม่รู้เรื่องอะไรมาก เราต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ให้ได้ ช่วงหลังเวลาโน๊อก ก็เรียกแม่มาดู พ่อรู้สึกใจเย็นขึ้นค่อยกลับไปคุยกับหลานต่อ”

อั้มเองก็เป็นศิษย์เก่าที่ต้องปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมใหม่ เป็นนักเรียนชั้น ม.1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย โรงเรียนจัดให้เรียนพิเศษในวันเสาร์อาทิตย์ เพื่อบางกลุ่มชวนอั้มได้เรียน แต่อั้มไม่ทำและตักเตือนเพื่อนเพื่อว่า ใกล้สอบแล้ว เราไม่หน้าที่เรียนหนังสือ ควรเก็บความรู้ให้ได้ก่อน

“ผมต้องพยายามป้องกันตัวเอง คือไม่อยากหลุดไปในทางที่ไม่ดี ต้องควบคุมตัวเองให้ได้ก่อน เพราะช่วงนี้เข้าสู่วัยรุ่น ไม่อยากให้พ่อแม่เสียใจ พ่อเองก็คอยเตือนผมตลอด”

ความประทับใจ ของคนทำงาน ต่อความงามที่ป้มเพาะ

เดือนกันยายน 2558 เป็นเดือนสุดท้ายซึ่งราชการของครูไฟแรง ได้กล่าวถึงความงามของงานเด็กฯ ไว้ว่า

●● เด็กได้เรียนรู้ เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมชุมชน แต่นี่เป็นเพียงเป้าหมายหลักสูตร ครูเป็นแค่ผู้กระตุ้น ให้โอกาสและเป็นกำลังใจเสริมแรง เมื่อเด็กได้กำainสิ่งที่รัก ได้วางแผนเอง ทำเอง จึงเข้าใจ เรียนรู้วิธีคิด และมีความสุขกับการเรียน แต่ที่สำคัญพบว่า สักๆ เด็กได้พัฒนาโดยครูไม่ต้องบอกให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่เด็กค่อยๆ เปลี่ยนตัวเอง ตัวอย่างเช่น เด็กที่เรียนบ้างไม่เรียนบ้าง กลายเป็นว่ากลับมาสนใจ เพราะได้รับโอกาส เหมือนได้เรียนเป็นเล่นแต่ได้เพื่อน ได้ทำงาน โดยที่คุณค่าหรือจิตวิญญาณความเป็นครูอยู่ที่ความเป็นผู้ให้โอกาส ให้ใจ ให้ทุกอย่างที่นักเรียนต้องการตามความเหมาะสมของผู้รับ โดยไม่หวังเงินกำไรให้มีความสุข จากนั้นเป็นผู้สร้าง ให้ทุกคนได้มีโอกาสพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อะไรโดดเด่น ก็พัฒนา มีจุดไหนที่ต้องซ้อมเสริม เพื่อพัฒนาศักยภาพสูงสุดของนักเรียน”

ขณะที่ครูอ้อยกล่าวว่า คุณค่าหรือจิตวิญญาณความเป็นครูอยู่ที่

“ความตั้งใจที่จะสอนหรือดูแลนักเรียน ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ยอมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ไม่คิดว่าตนเองเก่งแล้วพอกันนี้ พ่อไม่ได้พะระสถานการณ์โลกเปลี่ยนไป สังคมเปลี่ยนไป เราต้องปรับเปลี่ยนตัวเองจึงจะเป็นครูก็สมบูรณ์ได้”

ผอ.สุกธิ ไนสานะผู้บริหาร เห็นการเปลี่ยนแปลงของ

● นักเรียนเก่งสอบแข่งขันได้เป็นปกติ แต่ที่พัฒนาคือทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การให้โอกาสผู้อื่น มีวินัย รับผิดชอบต่อส่วนรวม ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักยึดหยุ่นในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม

● ยอมรับว่า “ไม่สามารถเปลี่ยนวิธีคิดทุกคน จากการพูดคุยในวง PLC ทำให้รู้ว่าครูข้ามพื้นย้อมรับการเปลี่ยนแปลง เห็นแนวคิดแนวทางการทำงานร่วมกัน อย่างเช่น ครูเลขา ทุ่มเทได้เดินเข้ามาบอกว่า

“พี่กำกับจนจะเก็บยัน พี่งเป็นครูปืนนี้ ก่อนหน้านี้ไม่รู้เป็นอะไร รู้สึกว่ามีจิตวิญญาณความเป็นครูตอนจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ ให้การเปลี่ยนแปลงตัวเองก่อสร้างการเปลี่ยนแปลงก่อตัวเด็กๆ”

● ชุมชน/ภาคประชาชนสังคม: เริ่มปรับแนวคิดเข้าใจเป้าหมายการเรียนรู้แบบลงมือทำกว่าเดิม เข้ามาร่วมกับโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้

และบอกถึงความรู้สึกและกำลังใจที่ให้กับตนเองเสมอมาว่า

“ตอนเป็นเด็กขาดโอกาส กำพร้าแม่ตั้งแต่ชั้น ป.5 ชีวิตก็ผ่านมาอย่างยากลำบากมากแล้ว เวลาที่เหลือมองว่า เป็นกำไร ตรงนี้คือโอกาสที่สูมหมวกผู้บริหารสถานศึกษา กำตรงนี้ให้ดีที่สุด มากที่สุด เต็มศักยภาพ แม้เราไม่สามารถแก้ปัญหาแบบพลิกฝ่ามือได้ แต่ต้องทุ่มเทให้สุด ไม่รอให้คนอื่นหรืออะไรต่างๆ พร้อม กล้าที่จะยืนยันตัวเอง กล้าที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง ประเภทชาติราชย์ขาดโอกาสตรงนี้ ถ้าเราอยู่ เราไม่แพ้คนใด คุณค่าในชีวิตคงไม่มี เพราะฉะนั้นต้องสร้างคุณค่าของตัวเอง ให้จะรับรู้หรือไม่ ไม่ใช่ประเด็น แค่ตัวเราเองรับรู้ว่าเราทำอะไร เราทำเต็มที่ ตรงนี้เป็นพลัง เป็นความรู้สึกลึกๆ ของตัวเอง เราถอยไม่ได้ ต้องเดินต่อไปให้เต็มที่ที่สุด ตามศักยภาพที่เราจะทำได้...”